

משפט וביטחון לאומי

לקט ידיעות

המכון למחקרי ביטחון לאומי
INSS

לקט ידיעות – ספטמבר 2017

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזת התכנית: עו"ד ענבר צדוק

צוות המחקר: שיר בוקרה, עומרי גור אפטר

וניצן דורנבוים

♦ פרסומים ועדכונים

♦ 60 מילים

♦ ידיעות מתוך ישראל

♦ ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

♦ ידיעות בינלאומיות

פרסומים ועדכונים

פרויקט MILAMOS: ניסיון לניסוח דין בינלאומי לשימוש צבאי בחלל

ענבר צדוק מתייחסת לצורך בהסדרת הדין הבינלאומי החל בחלל, ובתוך כך, לחשיבותו של פרויקט MILAMOS (Manual on International Law Applicable to Military Uses of Outer Space), שיצא לדרך במאי 2016 וכולל קבוצות של מומחים אשר אמורים לנסח מדריך מקיף בנושא. המדריך יתייחס לדין החל בעניין שימוש צבאי בחלל בעתות שלום, עתות מתח ועתות מלחמה. הצורך במדריך נובע מכך שהדין הקיים מתייחס באופן כללי בלבד לנושא וחסרה גם פרקטיקה מדינתית מספקת. הנושא הוא בעל חשיבות שכן עימות מזוין המערב נכסי חלל הוא בעל פוטנציאל השפעה משמעותית על תשתיות לאומיות חיוניות. הכותבת מדגישה כי על אף גודלה היחסי, ישראל היא שחקנית משמעותית בזירה זו ונמנית על המדינות החברות במועדון החלל, בעלות היכולת לשיגור לוויינים. לאור זאת, חשובה מעורבותה בהסדרה המשפטית של התחום ובהשפעה על תוכנו של המדריך (26 בספטמבר, שורטי).

משאל עם

משאל עם הוא הליך של הכרעת אזרחי מדינה (העם), באמצעות הצבעה, בעניין מרכזי וחשוב עבור המדינה. ישנם שני סוגים: משאל עם מחייב, אשר מעוגן בחקיקה של המדינה, ותוצאותיו מחייבות את השלטון; ומשאל עם מיעוץ, אשר בוחן את עמדת האזרחים בנושא מסוים מבלי שתוצאותיו יחייבו את השלטון. בדרך כלל השלטון הוא שיוזם את המשאל, אך לעיתים האזרחים יכולים ליוזם את ההליך.

ידיעות מתוך ישראל

פסיקה

ביטול החלטת שר הפנים לשלול תושבות מחברי פרלמנט פלסטינים ממזרח ים-
ב-13 בספטמבר קיבל בג"ץ, בהרכב של תשעה שופטים וברוב דעות, עתירה נגד החלטת שר הפנים לביטול רישיון ישיבת הקבע של עותרים ממזרח ירושלים. ההחלטה התקבלה ב-2006 לאחר שהעותרים נבחרו לכהן בפרלמנט הפלסטיני מטעם רשימה המזוהה עם חמאס. העותרים הביעו נכונותם להתפטר ממוסדות הרשות הפלסטינית, אך ההחלטה לא בוטלה, כיוון שהעותרים המשיכו להיות פעילים בארגון החמאס. החלטת שר הפנים לשלול את רישיון ישיבת הקבע של העותרים ניתנה על סמך סמכותו הקבועה בסעיף 11(א) לחוק הכניסה לישראל לבטל רישיון ישיבה לפי שיקול דעתו. הנימוק של השר היה של "הפרת אמונים" כלפי המדינה מצד העותרים. בית המשפט העליון קבע כי יש להעניק פרשנות מצמצמת לחקיקה, כך שלא תכלול סמכות לשלול מתושבי מזרח ירושלים תושבות בעילה של הפרת אמונים, בהעדר קביעה מפורשת בנושא בחוק. הדבר נובע מהמעמד המיוחד של תושבי מזרח ירושלים, שנולדו במדינה והתגוררו בה כל חייהם, ובכך נבדלים מזרים שמבקשים להיכנס למדינה אשר יש שיקול דעת רחב בעניינם. בנוסף יש קושי בהתבססות על עילה של הפרת אמונים לשלילת תושבות, שכן יש מחלוקת מה גדרה של חובת הנאמנות שיש לתושבים למדינה, להבדיל מאזרחים. שיקול נוסף נוגע לפגיעה המשמעותית בזכויות הכרוכה בביטול התושבות, שמשמעה הוא למעשה גירוש מהמדינה. פרשנות מצמצמת אף תואמת את הוראות המשפט הבינלאומי. בטלות החלטת השר הושתתה לחצי שנה, על מנת לאפשר לכנסת לחוקק בנושא (13 בספטמבר, בג"ץ 7803/06 ח'אלד אבו ערפה נ' שר הפנים).

ביטול ההסדר הפוטר תלמידי ישיבות מגיוס לצה"ל

ב-12 בספטמבר קבע בג"ץ כי תיקונים מס' 19 ו-21 לחוק שירות ביטחון, המסדירים את סוגיית גיוסם של תלמידי ישיבות, בטלים בהיותם פוגעים בשוויון באופן המקים פגיעה בזכות החוקתית לכבוד האדם. בטלות ההסדר תיכנס לתוקפה בחלוף שנה ממתן פסק הדין. התיקונים יצרו מעבר ממודל אישי של דחיית גיוס למודל קולקטיבי בו דחיית הגיוס תותנה בעמידה ביעדי גיוס לציבור החרדי, אך מאפשרים לשר הביטחון להמשיך את מתן הדחייה גם במידה שלא נרשמה עמידה ביעדי הגיוס. דעת הרוב, מפי הנשיאה נאור, קבעה כי "בשלב זה, ולאחר עשרות שנים של ניסוי וטעייה,

ברור כי לא ניתן להסתפק עוד בהסדרים בלתי מחייבים ובלתי אכיפים שסופם לא ידוע. כל הסדר שיקבע המחוקק בסוגיה זו חייב להציב מטרה ברורה של קידום השוויון בנטל הגיוס ולהתוות מסלול ברור וישים להגשמתה". החוק לא עמד במבחן החוקתי בשל שורת פגמים, שהובילו לכך שלא קידם את השוויון בנטל. ביניהם, העובדה שבתקופת ההסתגלות הראשונה של החוק, ההסדר וולונטרי לחלוטין ונעדר סנקציות, ואילו גם בתקופת ההסתגלות השנייה, בה קיים לכאורה אלמנט מחייב, ההסדר נתון במידה רבה לשיקול דעתו של שר הביטחון. לעמדה זו הצטרפו **השופטים שהם והנדל. השופט רובינשטיין** הצטרף והוסיף קריאה להנהגה התורנית לשדר כי היא תומכת בשירות בצה"ל של מי שאין תורתו אומנותו. **השופט עמית** הצטרף לפסילת החוק, אך בדעת יחיד קרא להענקת פטור גורף כבר בגיל 18 מתוך אמונה שהשתלבותם של החרדים בשוק העבודה תוביל גם בהמשך להשתלבות טבעית בצבא ללא כפייה בחוק. **השופט סולברג, בדעת מיעוט**, פסק כי לא ניתן לקבוע בשלב זה, במישור התיאורטי, שההסדר אינו מקיים קשר רציונלי בין הוראותיו לבין תכליותיו וכי הפגמים בחוק יכולים להיות מתוקנים בדרך פרשנית, או באמצעות ביקורת שיפוטית על אופן היישום (12 בספטמבר, **בג"ץ 1877/14 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת**). (לניתוח הסדר הגיוס שנדחה בפסק הדין ראו את מאמרו של לירון ליבמן, 17 בספטמבר, **המכון הישראלי לדמוקרטיה**).

בקשה לחקור את נתניהו בפרשת הצוללות

ב-24 בספטמבר דחה בג"ץ על הסף עתירה המבקשת להורות ליועמ"ש ולפרקליט המדינה להגדיר את ראש הממשלה בנימין נתניהו כחשוד במסגרת חקירה פלילית המכונה "תיק 3000", הידועה בציבור כפרשת רכש צוללות וכלי שיט מגרמניה, ולזמנו לחקירה באזהרה. בג"ץ דחה את העתירה על הסף וקבע כי לא קיימת עילה להתערבות באופן ניהול החקירה על-ידי רשויות אכיפת החוק. בג"ץ הוסיף כי הוא מסתייג מעתירות מסוג זה וכי אין זו דרכו להתערב בחקירה שעודנה מתנהלת. הוא ציין כי ככל שתתקבל בעתיד החלטה כזו או אחרת על-ידי המשיבים בעניין הנדון, שמורה לעותר הזכות לשוב ולעתור לבית משפט זה, והכל בהתאם לדין ולאמות המידה שנקבעו בהלכה הפסוקה (24 בספטמבר, **בג"ץ 6087/17 בנימין אייבי נ' היועץ המשפטי לממשלה**).

בקשה לחשיפת הוראות פתיחה באש של המשטרה

ב-25 ביוני קיבל בית המשפט העליון ערעור שהגישה משטרת ישראל בעניין החלטתו של בית המשפט המחוזי לאשר את בקשתו של ארגון עדאלה לחשוף את הוראות הפתיחה באש של המשטרה ולפרסמן לעיון הציבור. לאחר הגשת העתירה העבירה המשטרה לעדאלה את הנוהל, למעט מספר משפטים הנוגעים להוראות פתיחה באש נגד מחבלים מתאבדים; נגד רכב נמלט החשוד כי מוחזק בו בן ערובה; והוראות השימוש ברובה מסוג "רוגר" קליבר 22.0. העתירה ביקשה את חשיפת פרטי הנוהל החסרים. ביהמ"ש העליון קיבל את הערעור ודחה את נימוקי המחוזי לפיהם כבר פורסמו נהלים דומים וכי פרסומם ישפר את תדמית המשטרה. זאת מאחר שהשאלה הרלבנטית היא אם יש בחשיפת הנוהל כדי לפגוע בביטחון הציבור. בית המשפט השתכנע כי חשיפת הנהלים בנושאים הללו עלולה להשפיע על פעולות של עבריינים ומפגעים בסיטואציות רגישות מאוד של סיכון חיי אדם וכי האינטרס הציבורי לא ייפגע אם לא יפורסמו. בנוסף, נקבע כי פרסום חלקי של הנוהל הנוגע לשימוש ברובה ה"ריגר" יביא להצגת תמונה חלקית בלבד של הנוהל ויפגום ביכולת

ההרתעה של המשטרה (ניתן ב-25 ביוני וחלקים ממנו נחסו ב-28 בספטמבר, [עע"מ 10030/16](#) **משטרת ישראל נ' עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי**).

גזר דין למבצעי הפיגוע בטיילת ארמון הנציב

ב-18 בספטמבר **קבע בית המשפט המחוזי בירושלים את גזר דינם של שלושת הנאשמים בביצוע הפיגוע בטיילת ארמון הנציב, שהתרחש במאי 2016**. השלושה הואשמו במאי בגין ביצוע העבירות הבאות: ניסיון רצח, החזקת סכין, קשירת קשר לביצוע פשע ושיבוש מהלכי משפט. נקבע כי נוכח חומרת העבירות, נסיבות ביצוען ותוצאתן, ולמרות שהנאשמים היו קטינים בזמן המעשה, ראוי להחמיר בדינם. על כן, גזר הדין כלל עונשי מאסר ממושכים בפועל (18 שנות מאסר לשני נאשמים ו-25 חודשי מאסר לנאשם שלישי) וכן מאסר על תנאי. ביהמ"ש נימק את החלטתו בציינו שיקולים של גמול והוקעת המעשים, הגנה על ביטחון הציבור והרתעה אפקטיבית, אשר נדרשת במיוחד בעניינים של מפגעים על רקע לאומני. כמו כן קבע פיצויים לנפגעות מפעולותיהם של השלושה לאור הנזקים שנגרמו להן (18 בספטמבר, [תפ"ח 7801-06-16 מדינת ישראל נ' פלוני \(קטין\) ואח'](#)).

חילוט משלוח אמלגם שנתפס במעבר כרם שלום

ב-9 בספטמבר **דחה בית המשפט המחוזי עתירה מינהלית של העותר נגד החלטה על תפיסת אמלגם, חומר המשמש לסתימות שחורות בשיניים, במעבר כרם שלום**. צו התפיסה המינהלי הוצא על ידי שר הביטחון, מכוח סמכותו לפי ס' 56 לחוק המאבק בטרור, לאחר שמצא כי החומר מכיל כספית, שהינה ציוד דו-שימושי שהכנסתו לרצועה טעונה קבלת רישיון מיוחד שלא היה ברשות העותרים. ביהמ"ש המחוזי קבע כי החלטת שר הביטחון אינה חורגת ממתחם הסבירות וכי מתקיימת החזקה הקבועה בחוק כי מדובר ברכוש שיש לו זיקה לטרור. העותר ניסה לסתור חזקה זו בטענה שאין לו נגיעה לטרור, אך למול טענותיו ניצב חומר סודי שנחשף בפני ביהמ"ש בלבד אשר מצביע על חשדות של ממש בנוגע לטיב פעילותו של העותר ולקשריו עם פעילי טרור. נוכח מידע זה, לא עלה בידי העותר לסתור את החזקה (9 בספטמבר, עתמ (ת"א) 17520-05-17 אימן סלימאן נמר סלילה נ' שר הביטחון).

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

הרשות הפלסטינית התקבלה כחברה באינטרפול

ב-27 בספטמבר **הצביע האינטרפול, ארגון השיטור הבינלאומי, בעד הצטרפותה של הרשות הפלסטינית כחברה מן המניין**. ההצבעה החשאית התקיימה בעצרת הכללית של הארגון בבייג'ינג ולצד איי שלמה, שצורפה באותו מועד, העלתה הצטרפותה של הרשות לארגון את מספר המדינות החברות ל-192. המשמעות המיידית של המהלך היא כי כעת לרשות תעמוד האפשרות להוציא הודעה אדומה, שהיא אזהרה מיוחדת, שמשקלה לא כשל צו מעצר, המופצת לכלל המדינות החברות בארגון והמבקשת מהן לאתר ולעצור אינדיבידואלים מסוימים. המדינות אינן מחויבות להתייחס לאזהרה, אך הן רשאיות לעשות כן. בקשת הרשות להתקבל לארגון התקבלה למרות מאמציה של מדינת ישראל לסכל את הצטרפותה, בטענה כי המהלך סותר הסכמים שנחתמו בין ישראל לרשות, לפיהם הרשות אינה מדינה, ועל כן אינה כשירה להיות חברה באינטרפול (27 בספטמבר, [Reuters](#)).

נציב זכויות האדם של האו"ם שלח מכתבי אזהרה לחברות הפועלות בהתנחלויות הנציב העליון לזכויות אדם של האו"ם, זייד ראיד אל-חסיין, שיגר במהלך חודש ספטמבר מכתבי אזהרה לכ-150 חברות מישראל ומרחבי העולם, בהם עדכן כי הוא עומד להכניס ל"רשימה שחורה" של חברות שפועלות בהתנחלויות בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. הרשימה נוצרה בעקבות החלטה של מועצת זכויות האדם של האו"ם ב-2016. במכתבים ציין הנציב כי החברות פועלות "בשטחים הפלסטיניים הכבושים" בניגוד לדין הבינלאומי ולהחלטות של האו"ם. הנציב ביקש מהחברות להעביר לו התייחסות והבהרות לגבי פעילותן בהתנחלויות, זאת במסגרת הליך המאפשר לגורמים המעורבים להשיב להאשמות לפני שמסמ יעודכן ב-"רשימה השחורה" העדכנית, העתידה להתפרסם בחודש דצמבר. יותר ממחצית מכ-150 החברות שהוזכרו הן ישראליות וכ-30 הן אמריקאיות. לרשימה אין תוקף משפטי מחייב, אך היא מעוררת חשש בקרב החברות מהליכים משפטיים פוטנציאליים (28 בספטמבר, [The Guardian](#)).

דווח האו"ם מסר דיווח תקופתי על יישום החלטת מועבי"ט 2334 בעניין ההתנחלויות ב-25 בספטמבר הציג דווח האו"ם, ניקולאי מלדנוב, דיווח בעל פה בפני מועצת הביטחון בהתאם להחלטה 2334 של מועצת הביטחון, בהתייחס לתקופה שבין יוני לספטמבר 2017. דיווח זה הוא השלישי במספר שניתן. מלדנוב ציין כי הרחבת ההתנחלויות, הריסת מבנים פלסטיניים באיו"ש ובירושלים והעברת אוכלוסייה פלסטינית פוגעים במאמצים לקידום השלום והדגיש כי פעילות ההתנחלויות סותרת את הדין הבינלאומי ומהווה מכשול לפתרון שתי המדינות. מלדנוב ציין כי מאז יוני התרחבה פעילות ההתנחלויות, במיוחד במזרח ירושלים. לעניין האלימות, ציין כי על אף מספר הנפגעים הנמוך יחסית במסגרת הסכסוך שבין הצדדים, אירעו מאז יוני מספר תקריות שבהן נהרגו 19 פלסטינים ו-8 ישראלים. לבסוף, קרא לצדדים להפגין מחויבות לתהליך השלום ולהתנגד להתנהגויות והתבטאויות אלימות, כמו גם למעשים פרובוקטיביים (25 בספטמבר, [UN News](#)).

ידיעות בינלאומיות

דיני מלחמה

חוקיות תקיפת השיירה של לוחמי דאעש תקיפות שביצעו כוחות הקואליציה בראשות האמריקאים חסמו את התקדמותה של שיירה של לוחמי דאעש אשר נסעה מלבנון לשטח המצוי בשליטתו של דאעש בסוריה. השיירה הורכבה, לפי דיווחים, מ-26 לוחמים פצועים, 308 לוחמים חמושים ו-331 אזרחים (30 באוגוסט, [NY Times](#)). ג'ונתן הורוביץ מציין כי התקדמות השיירה התאפשרה בעקבות הסכם בין דאעש, הכוחות הלבנוניים והחיזבאללה להעברת שארית פעילי דאעש לסוריה, בתמורה לקבלת גופות ומידע על גופות של לוחמי חיזבאללה וחיילים איראניים ולבנוניים. הוא מתייחס לשלוש שאלות משפטיות העולות ממצב דברים זה. ראשית, עולה שאלה האם מותר היה לכוחות הלבנוניים לשחרר את הלוחמים, על אף דרישתו של הדין הבינלאומי לחקור ולהעמיד לדין אינדיבידואלים החשודים

בביצוע פשעים, כגון פשעי מלחמה. שנית, מה משמעות הקביעה בהסכם שלא לתקוף את השיירה מבחינת מי שאינו צד להסכם, כמו האמריקאים. לעמדת הורוביץ, האמריקאים רשאים לתקוף את לוחמי דאעש בשיירה רק אם יש בידם מידע שמראה שלמרות ההסכם, הלוחמים לא הניחו את נשקם ומתכוונים להמשיך בלחימה. שלישית, האם יצירת שיירה מעורבת, המורכבת מלוחמים ומאזרחים, היא הפרה של החובה לנקוט באמצעי זהירות אשר אוסרת על מיקום אזרחים בסמיכות למטרות צבאיות. לגישתו, אם הייתה מחשבה שהשיירה תיתקף על ידי כוחות הקואליציה הייתה אולי חובה לדרוש הפרדה בין הלוחמים לאזרחים בשיירה (2 בספטמבר, [Just Security](#)).

ועדת האו"ם לחקירת פשעי המלחמה בסוריה פרסמה דוח תקופתי

ב-6 בספטמבר פרסמה ועדת האו"ם לחקירת פשעי המלחמה בסוריה [דוח תקופתי](#) הקובע כי למרות ירידה קלה במתיחות במספר אזורים, ממשיכים אזרחים לסבול מהפרות של זכויות אדם ושל דיני המלחמה. הדוח בוחן הפרות שבוצעו בין מרץ ליולי 2017 ומונה ביניהן התקפות מכוונות נגד אזרחים וקבוצות מיעוט דתיות, העברה של אזרחים, שימוש באזרחים כמגן אנושי ושימוש בנשק כימי נגד אזרחים. עוד קובע הדוח כי ארה"ב הפרה את הדין הבינלאומי בכך שלא נקטה באמצעי זהירות מספיקים להגנה על אזרחים ומטרות אזרחיות במהלך תקיפות. במיוחד, מביע הדוח דאגה מהקורבנות הרבים של התקיפות בא-רקא ומכמות האזרחים שעזבו את העיר כתוצאה מהן (6 בספטמבר, [OHCHR](#)). [שיין ריווס וווארד נראמור](#) מביעים אכזבה מהניתוח השגוי, לטענתם, של הוועדה את עמדת הדין הבינלאומי ביחס לתקיפה שביצעה ארה"ב בסוריה במרץ האחרון. לטענתם, הוועדה עשתה שתי טעויות מרכזיות: ראשית, היא פרשה את סטנדרט המידתיות ככזה הדורש "מזעור" או "הימנעות" מנזק, בעוד שבפועל, הוא דורש שהנזק יהיה פרופורציונלי ביחס לתכלית התקיפה; שנית, הוועדה שפטה את המקרה לפי הנזק בפועל, ולא לפי המידע שהיה למפקד בזמן התקיפה (15 בספטמבר, [Lawfare](#)). (לתגובה למאמרם, ראו: אדיל אחמד חק, 21 בספטמבר, [Just Security](#); ואלווין פותלט, 27 בספטמבר, [Opinio Juris](#)).

מועצת זכויות האדם פרסמה דוח בעניין המצב בתימן

ב-5 בספטמבר [פרסמה מועצת זכויות האדם של האו"ם דוח בעניין המצב בתימן](#). לפי הדוח, במהלך שלוש השנים שעברו מאז ספטמבר 2014 מתקיימות במדינה הפרות של זכויות אדם, כמו גם של הדין ההומניטרי. הדוח מתאר כי החל ממרץ 2015 ועד ל-30 באוגוסט 2017 נהרגו לפחות 5,144 איש ו-8,749 נפצעו. מתוכם, 1,184 ילדים הרוגים ו-1,592 ילדים פצועים. תקיפות של כוחות הקואליציה הן הסיבה העיקרית למותם של אזרחים בכלל וילדים בפרט. הדוח מדגיש כי בתקופה זו, מטרות אזרחיות שונות שימשו יעד לתקיפה, ביניהן שווקים, בתי חולים, בתי ספר ומסעות לוויה. בנוסף, מתייחס הוא לתופעה של גיוס ילדים חיילים לכוחות החות'ים וליחידות הצבאיות הנאמנות למלך סלח. לבסוף, מדגיש הדוח את הצורך בכך שוועדת החקירה בעניין תימן תחשב לאובייקטיבית כדי שפעילותה תהיה מקובלת על כל הצדדים לסכסוך (5 בספטמבר, [OHCHR](#)).

משפט בינלאומי פלילי

מועצת הביטחון הורתה על הקמת צוות חקירה בעניין הפשעים שמבצע דאעש

ב-21 בספטמבר קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם [החלטה](#) המאשרת הקמת צוות חקירה בינלאומי שיסייע לעיראק במאמציה הפנימיים להטלת אחריות על דאעש לפשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות ורצח עם שביצע במדינה. בשלב זה ניתן לצוות החקירה מנדט של שנתיים. המועצה הדגישה כי על הצוות לפעול תוך כיבוד ריבונותה של עיראק וסמכותה על פשעים שבוצעו בשטחה (21 בספטמבר, [UN News Centre](#)). זאקרי קאופמן בוחן את השאלות השונות העולות מכינונה של הוועדה ומתייחס, בין היתר, לנושאים הבאים: משמעות צמצום סמכותה של הוועדה לפשעים שבוצעו בשטחה של עיראק ועל ידי דאעש בלבד, תוך הימנעות מבחינת טענות לפשעים מצד הממשל העיראקי וגורמים אחרים בעיראק; סוגיית קיומו של שיתוף פעולה עם ועדות נוספות החוקרות את פשעי דאעש בסוריה; כמו גם אופן השימוש בחומר הראיות והערכאות בהן יתקיימו ההליכים (מדינתיות או בינלאומיות) (28 בספטמבר, [Just Security](#)).

קריאה לבית הדין הפלילי הבינלאומי לחקור את הפשעים בבורונדי

ב-4 בספטמבר [פרסמה](#) ועדת האו"ם לחקר הפשעים בבורונדי דוח בו היא קוראת לבית הדין הפלילי הבינלאומי לחקור את הפשעים אשר מתרחשים במדינה. הוועדה קובעת כי יש יסוד סביר להאמין כי מאז חודש אפריל 2015 התבצעו וממשיכים להתבצע במדינה פשעים נגד האנושות. פשעים אלו כוללים הוצאות להורג ללא משפט, מעצרים שרירותיים, אלימות מינית, עינויים, יחס אכזרי, לא אנושי ומשפיל והיעלמויות כפויות. הדוח הוא תוצר של חודשים של חקירה וראיונות עם מעל ל-500 עדים. הוועדה נתקלה בהעדר רצון מצד השלטונות לפעול להענשת הגורמים האחראים ולהבטחת עצמאותה של הרשות השופטת במדינה. היא מביעה חשש כי פושעים לא ייענשו וקוראת לבית הדין הפלילי הבינלאומי לפתוח בחקירה במהירות (4 בספטמבר, [OHCHR](#)).

זכויות אדם

דוח של האו"ם קובע כי רוסיה מבצעת הפרות של זכויות אדם בחצי האי קרים

ב-25 בספטמבר [פרסם](#) האו"ם דוח המתעד הפרות חמורות של זכויות אדם בחצי האי קרים, שסופח על ידי רוסיה בשנת 2014. לפי הדוח, מצב זכויות האדם בחצי האי קרים החמיר מאז שרוסיה כבשה את האזור. מעשיה של רוסיה מפירים את הדין הבינלאומי וכוללים, בין היתר, מעצרים שרירותיים, העלמה של אנשים, עינויים, התעללויות והוצאה להורג ללא משפט. מהלך משמעותי שנעשה במסגרת כיבוש חצי האי הוא החלת הדין הרוסי וכפיית אזרחות רוסית על תושביו. נציב זכויות האדם ציין כי כפיית אזרחות מטילה על התושבים חובת נאמנות לכוח עוין, מעשה האסור לפי אמנת ג'נבה הרביעית. יתרה מזו, מי שאינו מחזיק באזרחות רוסית, אלא באישור תושבות בלבד, הוא משולל זכויות שונות, וביניהן, הזכות להצביע והזכות לבעלות על קרקע חקלאית. הדוח כולל 20 המלצות עבור רוסיה, הדוחקות בה לכבד את התחייבויותיה ככוח כובש, להגן על זכויות אדם ולחקור טענות לביצוע פשעים מצד כוחות הביטחון הרוסים (25 בספטמבר, [Un News Centre](#)).

סנקציות

מועצת הביטחון הטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה

ב-11 בספטמבר **קיבלה מועצת הביטחון פה אחד את החלטה 2375 המטילה סנקציות חדשות על צפון קוריאה**. ההחלטה מגנה את ניסוי הגרעין שנעשה בתחילת החודש, מציינת כי הוא נערך בניגוד לכל ההחלטות שקיבלה עד כה בעניין צפון קוריאה וקוראת למדינה להפסיק באופן מיידי כל פעילות הקשורה לטילים בליסטיים ולתכנית הגרעין. בין הסנקציות החדשות שמטילה ההחלטה: איסור על מכירת גז טבעי, על מתן אשרות עבודה, על ייצוא הטקסטיל של המדינה וכן הגבלה על מכירת מוצרי נפט. בנוסף, ההחלטה מרחיבה מספר סנקציות קיימות, ביניהן, הקפאת נכסים ואיסור על תנועה, על שלושה גורמים נוספים במדינה. לבסוף, ההחלטה קוראת לחידוש שיחות המשא ומתן הרב-צדדי בין צפון קוריאה, דרום קוריאה, סין, יפן, רוסיה וארה"ב, על מנת להצהיר על מחויבות לפתרון דיפלומטי של הנושא (11 בספטמבר, [UN](#)).

ארצות הברית הטילה סנקציות נוספות על צפון קוריאה

ב-26 בספטמבר **הודיעה ארה"ב על הטלת סנקציות על בנקים וגורמים הקשורים למערכת הפיננסית בצפון קוריאה**. הסנקציות מוטלות על שמונה בנקים ו-26 גורמים בתגובה לפיתוח של נשק המוני ולהפרות החוזרות ונשנות של צפון קוריאה את החלטותיה של מועצת הביטחון. במסגרת הסנקציות שהוטלו נחסמה גישתם של הגורמים לרכוש ולאינטרס ברכוש השייך להם והנתון תחת סמכות אמריקאית. מזכיר האוצר ציין כי הסנקציות מקדמות את האינטרס האמריקאי בכך שהן מבודדות את צפון קוריאה ומאפשרות את השגתו של שלום גרעיני. כמו כן, פעולה זו עומדת בקנה אחד עם החלטות מועצת הביטחון בעניין צפון קוריאה, ובפרט עם החלטה החלטה 2375 של מועצת הביטחון (26 בספטמבר, [U.S. Department of the Treasury](#)).

ארצות הברית הטילה סנקציות חדשות על איראן

ב-14 בספטמבר **הודיעה מחלקת האוצר של ארצות הברית על הטלת סנקציות חדשות בעקבות תכנית הגרעין, תקיפות הסייבר ותמיכתה של איראן בטרור**. הסנקציות החדשות יחולו על כ-11 חברות ואינדיבידואלים, ביניהם חברת הנדסה איראנית העובדת עם השלטון האיראני ומספר חברות שהאשמו בלקיחת חלק בתקיפות סייבר נגד ארה"ב. הסנקציות כוללות חסימת הגישה לרכוש ולאינטרס ברכוש השייך לגורמים אלה והנתון לסמכות אמריקאית. כמו כן, נאסר על אזרחי ארה"ב לקחת חלק בעסקאות עם הגורמים המנויים ברשימה. במקביל להטלת הסנקציות החדשות, האריכה ארה"ב את ההקלה בסנקציות הקיימות, בהמשך להסדר שנקבע בהסכם הגרעין מ-2015. בכך, משמרים האמריקאים לחץ כלכלי מסוים על איראן תוך שמירה על ההסדר שנקבע בהסכם הגרעין (14 בספטמבר, [Wall Street Journal](#)).

מועצת הביטחון הטילה סנקציות על מי שפועל נגד השלום במאלי

ב-5 בספטמבר **אימצה מועצת הביטחון את החלטה 2374 המורה על הטלת סנקציות על מי שפועל נגד השלום במאלי ועל הקמתה של ועדת מומחים לבחינת ההפרות במדינה**. הסנקציות שתחולנה

על יחידים וגופים העוסקים בפעילות המאיימת על השלום, הביטחון או היציבות של המדינה, כוללות איסור תנועה והקפאת נכסים. ועדת המומחים, שהוקמה בעקבות ההחלטה, תקבע על אלו גורמים יחולו הסנקציות. כמו כן, היא תבחן מידע בדבר הפרות לכאורה או אי ציות להחלטה ותנקוט בפעולה מתאימה. המועצה ביקשה כי מזכ"ל האו"ם יקים, לתקופה ראשונית של 13 חודשים, פאנל של עד חמישה מומחים אשר יסייע לוועדת הסנקציות לבצע את המנדט שלה, תוך איסוף, בדיקה וניתוח של מידע בדבר יישום ההחלטה (5 בספטמבר, [UN News Centre](#)).

סייבר

בית המשפט בקניה ביטל את הבחירות לנשיאות בשל התערבות סייבר
ב-1 בספטמבר ביטל בית המשפט העליון בקניה את הבחירות לנשיאות, שנערכו בחודש שעבר, והורה על עריכת בחירות חדשות תוך 60 יום. אמה ווביוק מתארת כי נשיא ביהמ"ש קבע כי הבחירות שנערכו ב-8 לאוגוסט, בהן נבחר לנשיאות אוהורו קנייאטה, היו מנוגדות לחוקה בשל כשלים של ועדת הבחירות בהעברת התוצאות. מפלגת האופוזיציה טענה כי מערכת ועדת הבחירות נפרצה ושרתיה נפגעו לטובת קנייאטה. ועדת הבחירות הכחישה תחילה את קיומם של ניסיונות פריצה, ולאחר מכן הודתה כי אלו התרחשו אך סוכלו. בתגובה, הגישה מפלגת האופוזיציה עתירה לביהמ"ש העליון, אשר כאמור ביטל את תוצאות הבחירות, אך נמנע מלהאשים את מפלגתו של קנייאטה בכשלים שזוהו (1 בספטמבר, [Lawfare](#)).

התפתחויות מדיניות

הכורדים הצביעו במשאל עם בעד עצמאות

ב-25 בספטמבר הצביעו הכורדים בעיראק ברוב גדול בעד עצמאות (28 בספטמבר, [The Guardian](#)). מילנה סטריו מנתחת את המשמעות המשפטית של המשאל ובוחרת האם לכורדים יש זכות להקים מדינה עצמאית תוך הפרדות מעיראק. הזכות להגדרה עצמית של עמים משמעה שיש לעם את הזכות לקבוע לעצמו את המשטר הפוליטי שלו. זכות הגדרה עצמית "חיצונית", שמאפשרת הקמת מדינה עצמאית, קיימת כאשר מדובר בשטחים שהיו נתונים תחת משטר קולוניאליסטי. לעומת זאת, כאשר מדובר בעם הנמצא בשטח של מדינה קיימת, זכות ההגדרה העצמית מוגבלת במימוש לתחומי המדינה באמצעות אוטונומיה פנימית, למשל על ידי הקמת מוסדות אזוריים, לאור העיקרון שאין לפגוע בריבונות ובשלמות הטריטוריאלית של מדינות. החריג העיקרי לכלל זה הוא הקמת קוסובו, שהייתה חלק מסרביה. מקרה זה הוכר כחריג שנבע מן הנסיבות המיוחדות של הפגיעה הקשה בזכויות של העם הקוסוברי על ידי סרביה. בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג, שדן בנושא, נמנע מלקבוע שהייתה זכות פוזיטיבית להקמת מדינה והסתפק בקביעה שהדין הבינלאומי לא הופר במקרה זה. במקרה של כורדיסטן, לאור האוטונומיה המשמעותית שהכורדים נהנים ממנה בעיראק, לא נראה כי יש הצדקה להחיל את החריג של קוסובו (28 בספטמבר, [Opinio Juris](#)).

ממשלת קולומביה ומורדים של ה- ELN הסכימו על הפסקת אש

ב-4 בספטמבר נמסרה הודעה רשמית לפיה ממשלת קולומביה וארגון המורדים ה- ELN הסכימו על הפסקת אש מ-1 באוקטובר עד 12 בינואר. ההסכמה התקבלה אחרי חודשים של משא ומתן בין הצדדים. ה- ELN התחייבו להימנע מחטיפות, התקפות על צינורות גז ופעולות אלימות נגד אזרחים והממשלה בתמורה התחייבה לשפר את תנאי הכליאה ולהגן על בטחון מנהיגי הקבוצה (4 ספטמבר, [BBC](#)).

ענייני הגירה

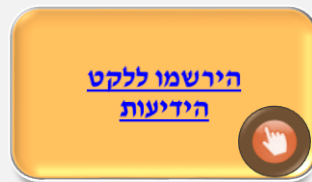
בית הדין האירופי לצדק דחה עתירה של סלובקיה והונגריה לגבי החובה לקבל פליטים לתחומיהן ב-6 בספטמבר [דחה](#) בית הדין האירופי לצדק את העתירה של סלובקיה והונגריה נגד ההחלטה שהתקבלה על ידי מועצת האיחוד האירופי בקיץ 2015, אשר חייבה את מדינות האיחוד לקלוט פליטים מיוון ואיטליה לאור משבר ההגירה באותה עת. המדינות, אשר הצביעו נגד ההחלטה האמורה, טענו כי היא התקבלה באופן פגום מבחינת פרוצדורלית וכי ההחלטה לא מהווה מענה ראוי למשבר ולא נחוצה למטרה זו. בית הדין דחה טענות אלו וקבע כי מדובר בהחלטה תקפה ומחייבת (6 בספטמבר, [ECJ](#)).

ממשל טראמפ

צו הגירה חדש מגביל את כניסתם לארה"ב של אזרחי שמונה מדינות ב-25 בספטמבר חתם הנשיא טראמפ על [צו חדש](#) שכותרתו "שיפור יכולות הבידוק והתהליכים לזיהוי ניסיונות כניסה לארה"ב של טרוריסטים ואיומים אחרים לביטחון הציבורי". הצו קובע הגבלות מחמירות על כניסתם לארה"ב של אזרחי שמונה מדינות: צפון קוריאה, איראן, צ'אד, לוב, סוריה, ונצואלה, תימן וסומליה. אזרחי עיראק, שלא נכללים בצו החדש, עדיין יעברו בדיקה קפדנית. צו ההגירה הקודם, שנחסם על ידי בתי המשפט, עתיד לפוג בימים הקרובים. [ראסל ספיבק](#) סוקר את השינויים שנעשו בצו זה לעומת קודמו. לדוגמא, הצו העדכני ממוקד ומפורט יותר לגבי ההגבלות השונות המוטלות על אזרחי כל מדינה. כך למשל, אזרחי סומליה, סוריה וצפון קוריאה לא יורשו לבקר בארה"ב כלל, בעוד שסטודנטים איראניים בעלי ויזה רשאים להיכנס למדינה, אך יהיו נתונים לבידוק קפדני (25 בספטמבר, [Lawfare](#)). [פיטר מרגוליס](#) מבקר את הצו על כך שאינו מוגבל בזמן ועל כך שהוא חל אף על ילדים מתחת לגיל 15. מאפיינים אלו מהווים חסם משמעותי להגירה במסגרת איחוד משפחות. משכך, טוען מרגוליס, חורג הצו מהסמכות שניתנה לנשיא על ידי חוק ההגירה והאזרחות (25 בספטמבר, [Lawfare](#)).

הסנאט העביר תקציב ביטחון בסך 700 מיליארד דולר שיר

ב-18 בספטמבר העביר הסנאט האמריקאי את הצעת תקציב הביטחון בהיקף של 700 מיליארד דולר, בשילוב פעולה נדיר בין שתי המפלגות המרכזיות. תקציב זה גבוה בהרבה מזה שביקש הנשיא טראמפ. 640 מיליארד דולר מהתקציב מוקצים למבצעים של הפנטגון; 60 מיליארד דולר מוקצים לפעילות אמריקאית בעיראק, סוריה, אפגניסטן ומדינות נוספות; ו-705 מיליון דולר מוקצים לטובת מדינת ישראל, למימון תכניות ההגנה מפני טילים. העברת תקציב בסדר גודל זה מעבירה מסר הממצב את ארה"ב בתור מעצמה עולמית (18 בספטמבר, [NY Times](#)).

ניתן למצוא אותנו ב:

© 2017 כל הזכויות שמורות

התכנית למשפט וביטחון לאומי, INSS